

Rolnummer 2567
Arrest nr. 76/2003 van 28 mei 2003

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 368, § 2, van het Burgerlijk Wetboek, gesteld door het Hof van Beroep te Bergen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en A. Arts, en de rechters L. François, M. Bossuyt, E. De Groot, J.-P. Moerman en E. Derycke, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

*   *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij arrest van 5 november 2002 in zake J. Leemans en anderen, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 13 november 2002, heeft het Hof van Beroep te Bergen de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 368, § 2, van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre het ten aanzien van de datum van inaanmerkingneming van de leeftijd van de geadopteerde een verschil in het leven roept tussen de adoptant die de bij artikel 348 van het Burgerlijk Wetboek vereiste toestemmingen heeft verkregen en diegene aan wie die toestemmingen zijn geweigerd ? »

De Ministerraad heeft een memorie ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 9 april 2003 :

- is verschenen : Mr. C. Wijnants, advocaat bij de balie te Brussel, *loco* Mr. P. Peeters, advocaat bij de balie te Antwerpen, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers L. François en M. Bossuyt verslag uitgebracht;
- is de voornoemde advocaat gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De voorschriften van de bijzondere wet op het Arbitragehof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden in acht genomen.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

De verzoekers voor de feitenrechter hebben op 24 januari 2002 aan de vrederechter van het kanton La Louvière gevraagd om een akte van volle adoptie (buiten contentieux) op te stellen voor de derde verzoekende partij en hebben vervolgens aan de Rechtbank van eerste aanleg te Bergen de homologatie van die akte aangevraagd. De Rechtbank heeft de homologatie van de op 12 maart 2002 opgestelde akte geweigerd om reden dat de derde verzoekende partij meerderjarig was sinds 8 februari 2002 en zij dus enkel het voorwerp kon uitmaken van een gewone adoptie. De verzoekers tekenen beroep aan voor de verwijzende rechter door artikel 368, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek aan te voeren en door te doen gelden dat, in de eigenlijke procedure (die wordt toegepast wanneer toestemmingen worden geweigerd), het ogenblik waarop het verzoekschrift wordt neergelegd kan worden geïnterpreteerd als zijnde de datum van indiening van de adoptieaanvraag.

De verwijzende rechter stelt vast dat, naar de interpretatie van de eerste rechter en het openbaar ministerie, artikel 368, § 2, van het Burgerlijk Wetboek de mogelijkheid uitsluit van een volle adoptie buiten contentieux (zoals te dezen) wanneer de geadopteerde meerderjarig is op het ogenblik waarop de adoptieakte wordt opgemaakt, en geen rekening houdt met het feit dat de betrokkene nog minderjarig was op het ogenblik waarop aan de griffie van het bevoegde vredegerecht de aanvraag is gericht om de akte op te maken. Derhalve vraagt het Hof van Beroep zich af of die bepaling de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt, in zoverre er, wat betreft de datum van inaanmerkingneming van de meerderjarigheid van de geadopteerde een verschil bestaat naargelang men te maken heeft met een minnelijke procedure of een eigenlijke procedure. Hij is van mening dat het ogenblik waarop de toekomstige adoptanten, na het verkrijgen van de toestemmingen, hetzij om een zittingsdag bij de vrederechter, hetzij om een afspraak bij de notaris verzoeken met het oog op de adoptie, zou kunnen

worden beschouwd als « de indiening » van de adoptieaanvraag, vermits die aanvraag nooit onmiddellijk wordt ingewilligd en de toekomstige adoptanten afhankelijk zijn van de datum die door de vrederechter of de notaris wordt vastgesteld om hun aanvraag in ontvangst te nemen. Hij merkt op dat de meerderjarigheid van de geadopteerde in aanmerking wordt genomen op het ogenblik waarop de akte wordt opgemaakt, zelfs indien er verscheidene dagen of weken verstreken zijn na het indienen van de aanvraag.

De verwijzende rechter, die, enerzijds, heeft vastgesteld dat in geval van een eigenlijke procedure de toekomstige adoptanten een verzoekschrift neerleggen dat geldt als indiening van de aanvraag voor de bevoegde rechtbank en, anderzijds, dat de meerderjarigheid van de geadopteerde wordt vastgesteld op die datum, ongeacht het ogenblik waarop de rechtbank uitspraak doet, is van mening aan het Arbitragehof de hiervoor weergegeven vraag te moeten stellen.

III. *In rechte*

- A -

A.1.1. De Ministerraad brengt in herinnering dat de adoptie van meerderjarigen pas is toegestaan sinds 1940. Een wet van 1969, gewijzigd in 1987, heeft voorzien in een « volle » adoptie die elke band tussen het geadopteerde kind en zijn oorspronkelijke familie verbreekt en veronderstelt dat een werkelijke familie tot stand komt. Terwijl de volle adoptie en de gewone adoptie verschillen door hun voorwaarden (enkel een minderjarige kan ten volle worden geadopteerd) en door hun gevolgen (de gewone adoptie legt bovenop de natuurlijke afstamming een fictieve afstamming), zijn ze aan identieke procedures onderworpen, vrijwillige of eigenlijke.

De vrijwillige adoptie veronderstelt een adoptieakte (waarin de vereiste toestemmingen worden vastgesteld en die, in het geval van de volle adoptie, wordt opgemaakt op het ogenblik waarop de geadopteerde nog minderjarig is, waarbij aan de vereiste voorwaarden voor de adoptie voldaan moet zijn wanneer de akte wordt opgemaakt) alsmede een homologatie (die ertoe strekt de geldigheid te erkennen van de oorspronkelijke overeenkomst op het ogenblik waarop ze is afgesloten). De adoptie heeft gevolgen vanaf de datum van ondertekening van de akte.

De eigenlijke adoptie veronderstelt een weigering van toestemming van één van de personen, een weigering waaraan, indien ze onterecht is, de rechtbank voorbijgaat. De geadopteerde is nog steeds minderjarig, vermits enkel die toestand de vereiste toestemmingen noodzakelijk maakt; enkel diegenen die nog minderjarig zijn op het ogenblik waarop het verzoekschrift wordt neergelegd, kunnen ten volle worden geadopteerd. De adoptie heeft rechtsgevolg vanaf de neerlegging van het verzoekschrift.

A.1.2. De Ministerraad is van mening dat de in het geding zijnde categorieën van personen niet voldoende vergelijkbaar zijn, aangezien de vrijwillige procedure – een echt contract, dat ter homologatie wordt voorgelegd aan het gerecht – niet kan worden vergeleken met de eigenlijke procedure – die gekenmerkt wordt door een weigering van toestemming die aanleiding geeft tot een geschil.

A.1.3. In ondergeschikte orde betoogt de Ministerraad dat het in het geding zijnde verschil in behandeling op een objectief criterium berust, namelijk de desbetreffende procedure.

De in het geding zijnde maatregel strekt ertoe te garanderen dat de geadopteerden nog minderjarig zijn bij de volle adoptie. Die bepaling is niet onredelijk aangezien in het raam van de contractuele procedure aan alle in de wet vereiste voorwaarden voldaan moet zijn op het ogenblik waarop het contract wordt afgesloten. Bijgevolg moet de geadopteerde minderjarig zijn op het ogenblik waarop de adoptieakte wordt ondertekend. De contractuele adoptie is een feit op het ogenblik waarop het contract wordt afgesloten, en dat contract heeft rechtsgevolg met terugwerkende kracht tot op de dag waarop het is afgesloten, zowel ten aanzien van derden als onder de partijen.

Er zou misbruik van de contractuele procedure kunnen zijn indien de minderjarigheid van de geadopteerde vereist was op het ogenblik waarop de aanvraag om de adoptieakte op te maken wordt ingediend en niet op het ogenblik waarop de adoptieakte wordt verleden. In het geval waarin de ouders van de geadopteerde niet willen instemmen met de adoptie terwijl de adoptanten en de geadopteerde het eens zijn over de volle adoptie, zouden

de adoptanten de vrederechter of de notaris kunnen verzoeken om een adoptieakte op te maken juist vóór de achttiende verjaardag van de geadopteerde. Op het ogenblik waarop de adoptieakte moet worden opgemaakt, zal de geadopteerde meerderjarig geworden zijn en zal hij zelf kunnen instemmen met zijn eigen adoptie zonder dat de toestemmingen van zijn ouders vereist zijn. Een dergelijke volle adoptie zou tot gevolg hebben dat hij op definitieve wijze niet langer deel uitmaakt van zijn oorspronkelijke familie zonder de toestemming van zijn ouders.

De wetgever heeft willen verhinderen dat een minderjarige op definitieve wijze niet langer deel uitmaakt van zijn oorspronkelijke familie zonder dat de ouders daarmee hebben ingestemd tijdens een contractuele procedure of daartoe verplicht zijn naar aanleiding van een eigenlijke procedure. Vanaf de meerderjarigheid is het onmogelijk geworden om ten volle te worden geadopteerd maar een gewone adoptie blijft mogelijk.

A.1.4. De Ministerraad is van mening dat, ofschoon in de vrijwillige procedure de toekomstige adoptanten, zoals de verwijzende rechter doet opmerken, afhankelijk zijn van de door de vrederechter of de notaris vastgestelde datum om de aanvraag ontvankelijk te verklaren, het feit blijft dat de adoptanten nog steeds de dringende noodzakelijkheid kunnen vorderen en in ieder geval aansprakelijk zijn voor de mate waarin het, rekening houdend met de leeftijd van de geadopteerde, noodzakelijk is de akte van dringende noodzakelijkheid op te maken. In het geval van een eigenlijke procedure daarentegen moet de geadopteerde minderjarig zijn op het ogenblik waarop het verzoekschrift wordt ingediend, ongeacht het ogenblik waarop de rechtbank uitspraak doet. Het is redelijk en zelfs noodzakelijk dat de wetgever voor die bepaling heeft geopteerd, rekening houdend met het feit dat een geschillenprocedure een zekere tijd kan duren alvorens een definitieve beslissing wordt genomen.

- B -

B.1. De vormen van adoptie, ongeacht of het al dan niet om een volle adoptie gaat, worden in het Burgerlijk Wetboek op verschillende wijze geregeld naargelang de in de artikelen 347 en 348 van hetzelfde Wetboek vereiste toestemmingen al dan niet verkregen zijn. In het eerste geval (wanneer er geen betwisting is) verschijnen de betrokkenen voor de vrederechter of voor een notaris teneinde akte van hun wederzijdse wil te doen opmaken, en die akte wordt gehomologeerd door de rechtbank van eerste aanleg (artikelen 349, eerste lid, 350, § 1, en 369, eerste lid, van het Wetboek); in het tweede geval (wanneer er betwisting is) brengen de personen die voornemens zijn te adopteren de vordering bij wege van verzoekschrift voor de rechtbank van eerste aanleg (artikelen 353, § 2, en 369, eerste lid, van het Wetboek).

B.2. Artikel 368, § 2, van het Burgerlijk Wetboek bepaalt :

« Ten volle geadopteerd kunnen worden zij die bij het opmaken van de akte van volle adoptie of bij het neerleggen van het verzoekschrift tot het uitspreken van die adoptie, nog minderjarig zijn. »

B.3. De verwijzende rechter vergelijkt de situatie van de persoon die in de rechtspleging in geval van betwisting minderjarig zou zijn bij de indiening van het verzoekschrift met die van de persoon die in de rechtspleging ingeval er geen betwisting is minderjarig zou zijn wanneer de toekomstige adoptanten « ofwel een verschijning voor de vrederechter, ofwel een afspraak met een notaris aanvragen » maar meerderjarig zou zijn wanneer de adoptieakte zou worden opgemaakt : terwijl de volle adoptie toegestaan zou zijn in het eerste geval, zou ze dat niet zijn in het tweede geval; er bestaat dus, naargelang een van die beide procedures - die op eenzelfde ogenblik worden ingezet - wordt toegepast, een verschil in behandeling tussen die categorieën van personen.

B.4. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.5.1. De rechtspleging ingeval er geen betwisting is en de rechtspleging in geval van betwisting hebben de toetsing met elkaar gemeen die wordt uitgeoefend door de rechtbank van eerste aanleg, die in de beide gevallen ermee belast is « met inachtneming van alle wettige belangen, na [te gaan] of de adoptie op wettige redenen steunt en de andere door de wet gestelde voorwaarden vervuld zijn » (artikelen 350, § 3, vijfde lid, en 353, § 3, vijfde lid).

B.5.2. Doordat de in het geding zijnde bepaling - ten einde het ogenblik vast te stellen waarop de voorwaarde moet zijn vervuld dat de betrokkene minderjarig is - rekening houdt met het ogenblik waarop, met het oog op de inwerkingstelling van de toetsing waarmee de rechtbank is belast, de eerste akte is opgemaakt die in de beide procedures een vaste datum heeft, namelijk de adoptieakte wanneer er geen betwisting is en het inleidend verzoekschrift wanneer er betwisting is, neemt ze een criterium in aanmerking dat pertinent is ten aanzien van de noodzaak om elke rechtsonzekerheid te vermijden, wat artikel 357 van het Burgerlijk Wetboek doet door te bepalen dat de adoptie gevolgen heeft vanaf de adoptieakte bedoeld in

artikel 349 of vanaf de neerlegging van het verzoekschrift bedoeld in artikel 353. De wetgever vermocht te oordelen dat de datum waarop de betrokkenen een verschijning zouden aanvragen voor de vrederechter of voor de notaris en waarnaar het verwijzingsarrest verwijst, in dat verband geen toereikende waarborgen bood.

Het in het geding zijnde verschil in behandeling heeft geen onevenredige gevolgen, aangezien de gewone adoptie mogelijk blijft in het in het verwijzingsarrest beoogde geval en bovendien de betrokkenen weten dat de in artikel 349 bedoelde adoptieakte noodzakelijkerwijs wordt voorafgegaan door een aantal stappen die een zekere tijd in beslag nemen.

B.6. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 368, § 2, van het Burgerlijk Wetboek schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet, in zoverre het ten aanzien van de datum van inaanmerkingneming van de leeftijd van de geadopteerde een verschil in het leven roept tussen de adoptant die de bij artikel 348 van het Burgerlijk Wetboek vereiste toestemmingen heeft verkregen en diegene aan wie die toestemmingen zijn geweigerd.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 28 mei 2003.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

M. Melchior